

รายงานการประชุมสภาการศึกษา

ครั้งที่ ๒/๒๕๕๒

วันพฤหัสบดีที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๕๒ เวลา ๑๓.๓๐ น.

ณ ห้องประชุมกำแหง พลังกูร
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กรรมการที่มาประชุม

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
(นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์)	ประธาน
๒. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
๓. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
๔. เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา	กรรมการ
๕. เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	กรรมการ
๖. เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	กรรมการ
๗. เลขาธิการคุรุสภา	กรรมการ
๘. ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
(นายกมล สุวุฒโท อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ แทน)	กรรมการ
๙. ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
(นายสมพงษ์ ชาทะวิณี อธิการบดีสถาบันการพลศึกษา แทน)	กรรมการ
๑๐. เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา
(นายสรรค์ วรอินทร์
ที่ปรึกษาด้านพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น แทน)	กรรมการ
๑๑. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
(นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ
รักษาการในตำแหน่งที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ แทน)	กรรมการ
๑๒. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
(นายสามารถชาย จอมวิญญา
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ แทน)	กรรมการ

๑๓. ปลัดกระทรวงแรงงาน (นายชัยวัฒน์ เกิดผล ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ แทน)		กรรมการ
๑๔. ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (นางสาวเสาวณี มุสิแดง ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ แทน)		กรรมการ
๑๕. ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (นางทรงพร โกมลสุรเดช ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและ พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แทน)		กรรมการ
๑๖. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ รองผู้อำนวยการฯ แทน)		กรรมการ
๑๗. ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (นายวรวิชช กอกระโทก หัวหน้ากลุ่มงาน ประเมินคุณภาพการศึกษาด้านการอาชีวศึกษา แทน)		กรรมการ
๑๘. พระเทพปริยัติวิมล (แสงว ธมเมสโก)		กรรมการ
๑๙. นายเกรียงศักดิ์	เจริญวงศ์ศักดิ์	กรรมการ
๒๐. นายเจต	ประภามนตรีพงศ์	กรรมการ
๒๑. รองศาสตราจารย์ชนะ	กสิภาร	กรรมการ
๒๒. นายชิงชัย	หาญเจนลักษณ์	กรรมการ
๒๓. นายทองอยู่	แก้วไทรอะ	กรรมการ
๒๔. รองศาสตราจารย์ทองอินทร์	วงศ์โสธร	กรรมการ
๒๕. ศาสตราจารย์ธีรวุฒิ	บุญยโสภณ	กรรมการ
๒๖. นายนภดล	ทองนพแก้ว	กรรมการ
๒๗. นายนิพนธ์	สุรพงษ์รักเจริญ	กรรมการ
๒๘. นายนุชากร	มาศนมาดล	กรรมการ
๒๙. นายประทีป	วีระพัฒน์นิรันดร์	กรรมการ
๓๐. นายประพล	วิระพรสวรรค์	กรรมการ
๓๑. นายปรีดา	ประพฤติชอบ	กรรมการ
๓๒. นายพนม	พงษ์ไพบูลย์	กรรมการ
๓๓. รองศาสตราจารย์พฤทธิ	ศิริบรรณพิทักษ์	กรรมการ
๓๔. ศาสตราจารย์ไพฑูรย์	สินลารัตน์	กรรมการ

๓๕. นายไพฑูรย์	จัยสิน	กรรมการ
๓๖. นายมานิจ	สุขสมจิตร	กรรมการ
๓๗. ศาสตราจารย์มานิช	แจ้งมุก	กรรมการ
๓๘. ศาสตราจารย์ยงยุทธ	ยุทธวงศ์	กรรมการ
๓๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลขา	ปิยะอัจฉริยะ	กรรมการ
๔๐. นายวัชรินทร์	ศรีบุรินทร์	กรรมการ
๔๑. นายวิททยา	ปริบูรณ์ทรัพย์	กรรมการ
๔๒. ศาสตราจารย์วิริยะ	นามศิริพงศ์พันธุ์	กรรมการ
๔๓. ศาสตราจารย์วิรุณ	ตั้งเจริญ	กรรมการ
๔๔. รองศาสตราจารย์วุฒิสาร	ตันไชย	กรรมการ
๔๕. ศาสตราจารย์ศรีราชา	เจริญพานิช	กรรมการ
๔๖. นายสุทธีนันท์	ปรัชญพฤทธิ	กรรมการ
๔๗. นายสุเทพ	สุริยาอัมฤทธิ	กรรมการ
๔๘. ศาสตราจารย์กิตติคุณสุนน	อมรวิวัฒน์	กรรมการ
๔๙. นายสุวัฒน์	เงินน้ำ	กรรมการ
๕๐. นายอมเรศ	ศิลาอ่อน	กรรมการ
๕๑. นายอำนาจ	กุศลนันท์	กรรมการ
๕๒. นายอำพล	จินดาวัฒนะ	กรรมการ
๕๓. เลขานุการสภาการศึกษา (รองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ)		กรรมการและเลขานุการ
๕๔. รองเลขานุการสภาการศึกษา (นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล)		ผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการที่ไม่มาประชุม

๑. พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต)		ปฏิบัติศาสนกิจ
๒. ศาสตราจารย์พงษ์ศักดิ์	อังกสิทธิ์	ติดภารกิจ
๓. รองศาสตราจารย์พรจันทร์	สุวรรณชาติ	ติดภารกิจ
๔. นายสมหมาย	ปาริจฉัตต์	ติดภารกิจ
๕. ศาสตราจารย์สุรพล	นิติไกรพจน์	ติดภารกิจ
๖. นายอมรวิชัย	นาครทรรพ	ติดภารกิจ

ผู้เข้าร่วมประชุม

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑. นายสุนิติ	ทีละเวช	ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ
๒. นายบุญยธีร์	พานิชประไพ	เลขานุการรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

๑. นายนพพร สุวรรณรุจิ	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
๒. นางสุรางค์ โพธิ์พฤษภาวรงค์	ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา
๓. นางสุทธศรี วงษ์สมาน	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา และ
รักษาการในตำแหน่งที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
๔. นางสาววัฒนา อาทิตย์เที่ยง	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา
๕. นายก้องเกียรติ สหวรรณางกูร	ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ
๖. นายกิตติรัตน์ มังคละศิริ	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา
๗. นางอุมาพร หล่อสมฤดี	ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการศึกษา
๘. นางสาววรัญพร แสงนภาพร	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนากศ.ระหว่างประเทศ
๙. นางสาวประภาพรรณ ไชยวงษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
๑๐. นางอัมพร พงษ์กังสนานันท์	ผู้อำนวยการศูนย์ประชาสัมพันธ์การศึกษา

เริ่มประชุมเวลา ๑๓.๓๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธาน/เลขานุการแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๕๒

กรรมการและเลขานุการ (เลขาธิการสภาการศึกษา รองศาสตราจารย์ชงทอง จันทรางศุ) รายงานที่ประชุมว่า ฝ่ายเลขานุการได้จัดส่งรายงานการประชุมสภาการศึกษา ครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ให้กรรมการสภาการศึกษาทุกท่านพิจารณาเรียบร้อยแล้ว โดยฝ่ายเลขานุการขอแก้ไขในหน้า ๑ กรรมการหมายเลข ๑๔ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (นางวลัยรัตน์ ศรีอรุณ รองผู้อำนวยการฯ แทน) เป็น นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ ที่ประชุมรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๒

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อพิจารณา : ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา

กรรมการและเลขานุการ แจ้งที่ประชุมทราบว่า ที่ประชุมได้ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองเพื่อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองในภาพรวมต่อสภาการศึกษา โดยมีศาสตราจารย์ยงยุทธ ยุทธวงศ์ เป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้รวบรวมความคิดเห็นจากการทำงานและเวทีรับฟังความคิดเห็นมาโดยลำดับแล้ว ดังนี้

ศาสตราจารย์ยงยุทธ ยุทธวงศ์ ในฐานะประธานอนุกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง รายงานที่ประชุมว่า การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาได้เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยการปฏิรูปการศึกษามุ่งสร้างความทันสมัยและธำรงความเป็นเอกราชของชาติ ครั้งที่สองเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๐ หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นการมุ่งสร้างการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม และครั้งที่ ๓ เมื่อพ.ศ. ๒๕๔๒ มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นการมุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในกระแสโลกาภิวัตน์ ควบคู่ไปกับการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากปัญหาที่พบในการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้กำหนดประเด็นไว้ ๘ ประเด็น ดังนี้ ๑) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา/ผู้เรียน ๒) การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ๓) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วม ๔) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ๕) การผลิตและพัฒนากำลังคน ๖) การเงินเพื่อการศึกษา ๗) เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ ๘) กฎหมายการศึกษา นอกจากนี้ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์) ได้เสนอเพิ่มเติมประเด็นที่สำคัญอีก ๑ ประเด็น เป็นประเด็นที่ ๙ ได้แก่เรื่อง การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำหรับปัญหาด้านต่าง ๆ ขอยกตัวอย่างเช่น ๑) ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษา/ผู้เรียน พบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์มากกว่าครึ่ง ประมาณ ๒ ใน ๓ ของผู้เรียนขาดโอกาสที่จะรับการศึกษาชั้นพื้นฐาน สัมฤทธิ์ผลในวิชาหลักเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ และผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาขาดความสามารถ ความรู้ความสามารถพื้นฐานไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาชั้นพื้นฐานมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีวิจรณ์ญาณร้อยละ ๑๑.๑ และ ๑๑.๘ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรร้อยละ ๑๘.๒ และ ๑๑.๙ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ รักษาการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องร้อยละ ๒๘.๑ และ ๒๔.๔

๒) ปัญหาเรื่องคุณภาพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ปัญหาหลักคือ ผู้มีความสามารถไม่เลือกอาชีพครู ส่งผลให้ครูขาดแคลน ครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอเป็นระบบ ครูมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอนมากเกินไป ขาดธรรมาภิบาลในระบบการแต่งตั้ง โยกย้าย และการพิจารณาความดีความชอบ ถึงแม้กฎหมายจะระบุชัดเจนว่า ต้องมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่การศึกษา แต่ก็ยังไม่สัมฤทธิ์ผลในเชิงปฏิบัติมากเท่าที่ควร นอกจากนี้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยเกินไป คือไม่ถึงร้อยละ ๒๐ และ ๓) ปัญหาเรื่องการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการบริหารจัดการ ขณะนี้ยังเป็นการจัดตามอุปทานมากกว่าตามอุปสงค์ และยังไม่มีการปรับปรุงเท่าที่ควร

ดังนั้นในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ซึ่งเป็นขั้นตอนของวิวัฒนาการระบบการศึกษาและเรียนรู้ จึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเสริมต่อจากทศวรรษแรก โดยมุ่งเน้นคุณภาพ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และต้องดำเนินการสอดคล้องกับนโยบายหลักของรัฐบาลซึ่งกำหนดไว้ในเรื่องของ ๑) ปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ๒) ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชน ๓) พัฒนาครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ๔) ให้โอกาสศึกษาฟรี ๑๕ ปี ๕) ยกกระดับมาตรฐานอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ๖) ปรับปรุงระบบการกู้ยืมเพื่อการศึกษา ๗) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และ ๘) เร่งรัดการลงทุนด้านการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีบูรณาการ

นอกจากนี้ยังต้องนำแนวคิดของนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ซึ่งได้เสนอไว้ในการประชุมระดมสมองของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ๓ เรื่อง ได้แก่ ๑) การสร้างโอกาสและการเข้าถึงการศึกษามาเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานของการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองด้วย ๒) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม และ ๓) การสร้างคุณภาพและเนื้อหาในการศึกษามาเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้วย

ในการประชุมของคณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณาว่า การปฏิรูปการศึกษาต้องทำเป็นระบบ ต้องตรวจความบกพร่องหลักเพื่อแก้ไข ต้องเน้นการสร้างคุณภาพผู้เรียนและต้องจัดตั้งกลไกตรวจสอบความบกพร่องและแก้ไขระบบ ซึ่งจะคล้ายกับกระทรวงสาธารณสุขที่จัดตั้งสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขขึ้น เมื่อยี่สิบปีที่ผ่านมา เพื่อการแก้ปัญหาสำคัญ ๆ ในระบบสาธารณสุข เช่น เรื่องความต้องการขั้นพื้นฐานการสาธารณสุข การบริการ เป็นต้น

เป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ จะทำเป็นระบบ โดยเน้นเป้าหมายการสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ใช่เฉพาะระบบการศึกษาแบบปกติ แต่ต้องเป็นระบบที่นอกแบบด้วย นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับการผลิตและการพัฒนาครู และการปรับปรุง

แก้ไขระบบบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบประชาธิปไตย รวมทั้งระบบการเลือกตั้ง ซึ่งบกพร่อง ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม ไม่สุจริต รวมทั้งระบบการบริหารที่ส่วนกลางที่มีอำนาจมากเกินไป

ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบ จึงแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) เนื้อหา ได้แก่ คุณภาพการศึกษา การผลิตและการพัฒนากำลังคน การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วม การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ๒) เครื่องมือ ได้แก่ การเงินเพื่อการศึกษา เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และกฎหมายการศึกษา และ ๓) จุดประสงค์ คือ การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย การปฏิรูปการศึกษารั้งนี้จึงเป็นไปเพื่อให้ได้ การศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน ในการปฏิรูปการศึกษาจึงได้ กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยหมายรวมถึงการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ การเข้าถึง การให้ความสำคัญกับภาคผู้ใช้งานกำลังคน ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐ ควรพัฒนาเนื้อหาหลักสูตร การกำกับ ติดตาม การประเมินผล การจัดสรร ทรัพยากรและการจัดการ ภายใต้ระบบธรรมาภิบาล

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบ จะมีการศึกษาปัญหาและจัดทำ แนวทางการพัฒนาการศึกษาและเรียนรู้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ พิจารณาส่วนประกอบของ การศึกษาและการเรียนรู้ให้เป็นปัจจัยที่ยึดโยงกัน เสนอแนวทางที่มุ่งสู่การพัฒนาระบบ และ ให้ระบบการศึกษาเป็นระบบที่สำคัญเช่นเดียวกับระบบอื่น ๆ อาทิ การจ้างงาน เกษตรกรรม สาธารณสุข ฯลฯ เพื่อให้เปลี่ยนไปตามแนวทางดังกล่าวข้างต้น จึงได้ตั้งธงไว้ว่าจะปฏิรูป ๓ ใหม่ ได้แก่ ๑) คุณภาพของคนไทยยุคใหม่ : มีโอกาสเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม ตลอดชีวิตในระบบการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จะมีการวัดผล อย่างเป็นระบบ มีระบบการประกันคุณภาพ ทำให้การเรียนมีมาตรฐาน สามารถเทียบเคียงกัน ได้ ไม่ว่าจะมาจากส่วนไหนของสังคมหรือของประเทศ มีคุณธรรม มีลักษณะนิสัยและทักษะ สังคมที่ดีเป็นกำลังคนที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒) ครู ยุคใหม่ : ต้องพัฒนาให้ทันการเปลี่ยนแปลง มีการปรับปรุงเรื่องคุณภาพมากขึ้นโดยครูต้อง เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม อาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า ต้องมี ระบบที่สามารถดึงดูดคนเก่งและคนดีให้มาเป็นครู และให้ครูอยู่ได้อย่างยั่งยืน และ ๓) ระบบ การบริหารจัดการใหม่ : ต้องมุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา สู่เขตพื้นที่ และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพิ่มการมีส่วนร่วมของเอกชนและทุกภาคส่วน ทบทวนและปรับปรุง กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารโดยองค์คณะบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง ผู้บริหารและคณะกรรมการก็ตาม ระบบการให้ความดีความชอบหรือบุคลากรทางการศึกษา

นั้น ต้องเป็นระบบที่มีธรรมาภิบาล และปรับระบบบริหารจัดการการเงินและงบประมาณจากการเน้นอุปทานมาเป็นอุปสงค์ด้วย โดยให้ผู้เรียนสามารถเลือกรับบริการด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

ซึ่งแนวคิดที่คณะกรรมการฯ ได้นำเสนอนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ เซอร์ ไมเคิล บาร์เบอร์ ที่ได้เสนอเรื่อง The Building Blocks of World-Class Education แนวทางสากลเพื่อการศึกษาในระดับมาตรฐานโลก โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย ๑) เรื่องมาตรฐาน (Standard and Accountability) ๒) เรื่องทรัพยากรบุคคล (Human Capital) และ ๓) เรื่องระบบโครงสร้างและการบริหารองค์กร (Structure and Organization)

สำหรับกลไกหลักของการปฏิรูปการศึกษา คณะอนุกรรมการเสนอว่า ควรมีการจัดตั้งกลไกในการขับเคลื่อน ดังนี้ ๑) จัดตั้งสถาบันพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อวิจัยและพัฒนาาระบบการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย และเสนอแนวทางแก้จุดอ่อนต่างๆ อย่างเป็นระบบ สถาบันฯ แห่งนี้ควรเป็นองค์กรมหาชนหรือองค์กรที่มีอิสระในการดำเนินงาน มีคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน ๒) จัดตั้งองค์กรรับรองมาตรฐานคุณภาพ ได้แก่ สถาบันคุรุศึกษาแห่งชาติ เน้นการรับรองมาตรฐานของครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ๓) จัดให้มีกลไกการประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานของผู้เรียน และดำเนินการเรื่องสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ ซึ่งเป็นเรื่องค้างคามานาน ๔) จัดให้มีหน่วยงานกลางหรือคณะกรรมการระดับชาติเพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของเอกชนและทุกภาคส่วนของสังคมเข้าสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ๕) จัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและกองทุนเทคโนโลยี ซึ่งค้างมาแล้วหลายปีเช่นกัน ซึ่งปัจจุบันผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเรียบร้อยแล้ว ต้องทำเรื่องการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ และ ๖) จัดทำกลไกสนับสนุนการศึกษาทางเลือก อาจอยู่ในรูปแบบของคณะอนุกรรมการของสภาการศึกษาเพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการและแนวทางการจัดการศึกษา สำหรับกลไกสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ นอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการ มีมากมาย ที่สำคัญคือ ระบบการเงิน การคลังเน้นการอุดหนุนผู้เรียนอันเป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน เป็นการระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ซึ่งไม่ใช่เฉพาะเรื่องการจัดตั้งสถาบันของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น หากจะต้องมาจากทุกภาคส่วนของสังคมด้วย ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับองค์กรบริหารงานบุคคล การแต่งตั้ง การเลือกตั้ง และการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ

นอกจากข้อเสนอของคณะอนุกรรมการฯ แล้ว ยังมีข้อเสนอของการขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมในการประชุมสภาการศึกษาเสวนา เรื่อง สภาวะการศึกษาไทยใน

ภาวะวิกฤตของประเทศ ซึ่งเสนอว่ามีความจำเป็นต้องกำหนดกลไกการขับเคลื่อนนโยบาย ทั้งนี้อาจอยู่ในรูปของคณะกรรมการ จัดตั้งโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกับการปฏิรูปการศึกษาเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้วที่มีคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา มีระยะเวลาดำเนินการ ๓ ปีและเลิกล้มไปเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ สำหรับภาระหน้าที่ของคณะกรรมการชุดนี้ คือ การขับเคลื่อนนโยบายการปฏิรูปการศึกษา โดยมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงอื่นๆที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบาย ผู้แทนภาคประชาสังคม ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นคณะกรรมการ เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ มีกรอบระยะเวลาการดำเนินงาน ๕ ปี และให้ยุบเลิกเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินการ

สรุปจุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษารั้งนี้ คือ การปฏิรูปอย่างเป็นระบบ ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีประเด็นหลัก ๓ ใหม่ ได้แก่ ๑) คุณภาพคนไทยยุคใหม่ ๒) ครูยุคใหม่ และ ๓) ระบบบริหารจัดการใหม่ เป็นการเสริมต่อจากการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกเน้นคุณภาพเป็นหลักมีการขยายขอบเขตจากระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการไปสู่ระบบที่ไม่เป็นทางการ เป็นการรวมพลังจากทุกภาคส่วนของสังคม นอกเหนือจากภาคการศึกษาและจากทุกพื้นที่ของประเทศมิใช่เฉพาะในเมือง และคาดหวังว่าการปฏิรูปฯ ครั้งนี้จะสำเร็จได้จากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงขอเสนอต่อคณะกรรมการสภาการศึกษาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความเห็นชอบข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

การพิจารณา

กรรมการและเลขานุการ ชี้แจงว่า จุดเน้นคือ วิสัยทัศน์เรื่องคนไทยเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ขอให้ประชุมอภิปรายในประเด็นนี้เป็นลำดับต่อไป เพื่อให้สามารถบรรลุสู่วิสัยทัศน์ ๓ ใหม่ได้ เมื่อที่ประชุมให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมในประเด็นสำคัญแล้ว ฝ่ายเลขานุการจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ต่อไป

นายอมเรศ ศิลาอ่อน มีความเห็นว่า การปฏิรูปการศึกษาควรมุ่งไปที่ประเด็นสำคัญที่สุด อันเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปนั่นคือเรื่องคุณภาพผู้เรียน โดยตลอดเวลา ๑๐-๒๐ ปีที่ผ่านมา จากผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือ National test (NT) บ่งชี้ว่า คุณภาพนักศึกษามีปัญหา หากไม่เริ่มแก้ไขปัญหานี้ก่อน ก็จะเป็นการทิ้งจุดสำคัญไป และคุณภาพผู้เรียนนั้นก็ย่อมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพของครูด้วย

ทั้งนี้ทำให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเซอร์ ไมเคิล บาร์เบอร์ ผู้ช่วยอดีตนายกรัฐมนตรีแห่งสหราชอาณาจักร (นายโทนี แบลร์) ซึ่งเขียนเรื่อง The Building Blocks of World-Class Education แนวทางสากลเพื่อการศึกษาในระดับมาตรฐานโลกว่า ขณะนี้ยังคงเป็นผู้เชี่ยวชาญระดับโลกที่เดินทางไปแนะนำประเทศต่างๆ อาทิ สหรัฐอเมริกาที่กำลังประสบปัญหาภาวะวิกฤติเศรษฐกิจอยู่ในขณะนี้ ประเทศไทยควรนำสาระของเรื่องดังกล่าวมาปรับประยุกต์ใช้บ้าง

นายเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ มีความเห็นว่า การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองจะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องมีกรอบแนวคิด ดังนี้

๑) การสร้างแรงจูงใจในระบบ ควรมีการพิจารณาให้รางวัลแก่ครูที่ตั้งใจสอนอย่างทั่วถึง

๒) การแข่งขัน ควรจัดให้มีการแข่งขันในระบบกันเองทุกระดับ เช่น โรงเรียนต่อโรงเรียน เด็กต่อเด็ก ครูต่อครู ผู้บริหารต่อผู้บริหาร เป็นต้น

๓) การเพิ่มทางเลือกเกี่ยวกับสถานศึกษาให้กับผู้เรียนมากขึ้น เพราะหากผู้เรียนมีโรงเรียนเลือกได้อย่างจำกัด โรงเรียนก็จะไม่มีการพัฒนาคุณภาพเพื่อแข่งขันกับโรงเรียนอื่นเท่าที่ควร

๔) การจัดทำแผนเชิงยุทธศาสตร์ ควรจัดทำแผนแม่บทที่เป็นยุทธศาสตร์อย่างแท้จริง

ประธาน เสนอต่อที่ประชุมว่า ขอให้กรรมการทุกท่านระดมความรู้ความสามารถทั้งหมดออกมาเป็นคำตอบที่ไม่ซับซ้อนและสะดวกสำหรับผู้ปฏิบัติว่า การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษใหม่จะมีเป้าหมายไปในทิศทางใด อาทิ การปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ จะเน้นเรื่อง ๑) คุณภาพ ๒) โอกาส และ ๓) การมีส่วนร่วม แล้วจึงพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็น ซึ่งควรเริ่มจากเรื่องวิสัยทัศน์ว่ามีความครอบคลุมแล้วหรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

นายชิงชัย หาญเจนลักษณ์ เสนอว่า เห็นด้วยกับวิสัยทัศน์ที่ว่า “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” ที่ผ่านมาในการปฏิรูปการศึกษาครั้งแรก มีจุดอ่อนเนื่องจากเน้นการเปลี่ยนโครงสร้างเป็นหลัก ขาดการเน้นเรื่องกระบวนการ ในการปฏิรูปการศึกษารอบสองจึงควรระมัดระวัง ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ดังนี้

๑) คุณภาพ ต้องพิจารณาเรื่องระบบการประเมินผล โดยการประเมินควรเป็นแบบกัลยาณมิตร วิธีการประเมินต้องพิจารณาว่าทำอย่างไร มีกระบวนการวิเคราะห์หรือไม่ ผลการจัดทำ SWOT นำมาใช้อย่างไร ผลการประเมินนำมาช่วยได้อย่างไร

๒) ระบบการกระจายอำนาจ ปัจจุบันเน้นการกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการจัดการมากเกินไป ขาดการกระจายอำนาจด้านวิชาการซึ่งยังไม่มี การดูแลสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงควรผลักดันให้มีการวิจัยระบบการศึกษาขึ้นโดยการจัดตั้งสถาบันรองรับคือ สถาบันวิจัยและพัฒนา ระบบการศึกษาและเรียนรู้

๓) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาทางด้านการวิชาการ โดยใช้ระบบโรงเรียนที่เข้มแข็งช่วยเหลือโรงเรียนที่ยังอ่อนแออยู่นั้น ต้องรวมถึงโรงเรียนนานาชาติด้วย

๔) การศึกษาตลอดชีวิต ต้องดำเนินการโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นกลไกสำคัญ โดยให้ภาคเอกชนรับไปดำเนินการ และภาครัฐกำหนดกฎเกณฑ์สนับสนุนสำหรับสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) นั้นควรขยายการดำเนินงานให้ได้ประโยชน์สูงสุด

ประธาน ชี้แจงว่า เรื่องสถานีโทรทัศน์เพื่อศึกษานั้นได้เตรียมงบประมาณไว้รองรับแล้ว ตามพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ และศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไปเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๒ ที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการจะเร่งดำเนินการให้เป็นโทรทัศน์เพื่อการศึกษาอย่างแท้จริง ขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำแผนการดำเนินงาน

ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ เห็นด้วยกับวิสัยทัศน์ ๓ ใหม่ โดยเสนอแนะว่าการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองต้องเน้นการพัฒนาครู คือ ให้ความก้าวหน้าของวิชาชีพครูไปพร้อมกับความก้าวหน้าในเรื่องคุณภาพของเด็ก ทั้งนี้ควรมีการศึกษาวิจัยว่า วิद्यฐานะครูต้องสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เพราะหากมีการสร้างแรงจูงใจขึ้นมาแล้ว ควรเชื่อมแรงจูงใจเข้ากับความสำเร็จของนักเรียนด้วย ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาครูอย่างมาก นอกจากนี้ ควรมีสถาบันการพัฒนาครูเข้ามาช่วยดูแลการพัฒนาความสามารถของครู ให้เกิดความเป็นธรรมในการสอบบรรจุครู และมีระบบเปิดกว้างสำหรับการร้องเรียนในกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ทั้งนี้ให้องค์กรภายนอกเข้ามาช่วยตรวจสอบ เป็นต้น

นายมานิจ สุขสมจิตร เห็นด้วยในเรื่องของสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เพราะสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูที่เป็นปัญหาเรื้อรังมานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ซึ่งมีครูเก่งอยู่ในเมืองใหญ่มากมาย ควรนำครูเก่งเหล่านี้มาจัดการเรียนการสอนผ่านทางโทรทัศน์เผยแพร่ทั่วประเทศ

ประธาน ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการขาดแคลนครูใน ๓ วิชาหลัก โดยชี้แจงว่า ขณะนี้ ได้จัดทำแผนงานขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยมอบหมายรองศาสตราจารย์วารกรณ์ สามโกเศศ และคณะทำงานศึกษาการขาดแคลนครูทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ขณะนี้อยู่ระหว่างเร่งดำเนินการศึกษาว่า ปัจจุบันมีครูผู้สอนแต่ละสาขาวิชาจำนวนเท่าไร ในอนาคตต้องการปริมาณครูในแต่ละสาขาวิชาเป็นจำนวนเท่าไร เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายด้านการผลิตและพัฒนาครูของแต่ละสถาบัน ขณะเดียวกันจะมีโครงการครูพันธุ์ใหม่ คือจะผลิตครูรุ่นใหม่ที่เก่งกับดี ๓ ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ ๑ คือ ครู ๕ ปี ผู้ที่จะเข้าโครงการนี้ต้องได้คะแนนเฉลี่ย ๓.๒๕ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีหลักประกันโดยการได้รับการบรรจุเข้าทำงาน

ประเภทที่ ๒ คือ ครู ๔+๑ ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาอื่นและมีความประสงค์ที่จะเป็นครู จะมีการฝึกอบรมวิชาครูให้อีก ๑ ปี

ประเภทที่ ๓ คือ ครูที่จะไปทดแทนในพื้นที่ขาดแคลน พื้นที่พิเศษห่างไกล เช่น ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น โดยมีหลักประกันและคะแนนเฉลี่ยยืดหยุ่น เนื่องจากต้องเป็นคนในพื้นที่ ซึ่งนโยบายเกี่ยวกับครูทั้ง ๓ ประเภทดังกล่าวจะมีผลทางปฏิบัติอย่างแน่นอน

สำหรับเรื่องการพัฒนาครูจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๒๕๕๒ โดยจะมีการอบรมทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษาทั่วประเทศในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษา การบริหารจัดการมอบให้มหาวิทยาลัยเข้ามาเป็นเครือข่าย และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยสอน/อบรมเสริมในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งจะเป็นหนทางแก้ปัญหาเรื่องครูขาดแคลนหรือครูสอนไม่ตรงวิชาเอกได้ และได้มอบหมายปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานคณะทำงานดังกล่าว

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาต้องชัดเจน ต้องกำหนดมีแผนงาน/โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมาย ดังต่อไปนี้ ๑) ผู้เรียน หมายถึง คุณภาพผู้เรียนในทุกๆระดับการศึกษา ตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบ เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส ๒) ครู ซึ่งกรรมการหลายท่านได้ให้ความเห็นไปแล้ว ๓) การศึกษาตลอดชีวิต จำเป็นต้องลงทุนในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ รวมไปถึงสื่อการเรียนการสอนทุกประเภทจะเป็นตัวเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูที่เป็นเป้าหมายสำคัญอีกประการหนึ่ง และ ๔) ระบบการบริหารที่จำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป ประกอบด้วย การเงินและทรัพยากรเพื่อการศึกษา การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วม

ประเด็นที่ ๒ การศึกษาในฐานะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ขณะนี้ยูเนสโกกำลังส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกให้ความสำคัญในเรื่อง การศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development) ซึ่งช่วยทำให้มองประเด็น การศึกษาที่กว้างขึ้น คือ การศึกษาเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้การคิดในบริบทกว้างจะทำให้สามารถตั้งโจทย์ชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น เช่น สิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กชายขอบ เด็กชายแดน เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ ซึ่งจะนำไปสู่ ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การศึกษาเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร การศึกษากับ ความเสมอภาค และการศึกษากับการมีส่วนร่วม เป็นต้น

ประเด็นที่ ๓ เห็นด้วยกับการจัดตั้งสถาบันที่รับผิดชอบเรื่องการพัฒนา ระบบ การศึกษาและการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามสภาวะปัจจุบันที่มีความจำกัดด้านงบประมาณ จึงเห็น ว่าเรื่องของการปฏิรูปการศึกษา การทำงานในเชิงนโยบาย เชิงวิจัยนั้นสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษาคือหน่วยงานที่จะทำหน้าที่นี้ได้ เพียงแต่ให้มีการรับรองครุภายในและการ บริหารให้มีความคล่องตัวมากขึ้น ไม่จำเป็นต้องตั้งเป็นองค์กรมหาชนอีก

ประเด็นสุดท้ายเรื่องของการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา คือ การมีส่วนร่วม และมีแผนยุทธศาสตร์ที่จะไปขับเคลื่อนและมีความคล่องตัวในการระดมความคิดและทำงาน กันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งควรจะเป็นคณะกรรมการที่มีองค์ประกอบของผู้ที่มีส่วนร่วมและ หลากหลาย โดยองค์คณะบุคคลไม่ควรมากเกินไป และควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่เหมาะสม ต่อประสิทธิภาพการทำงานด้วย

นายอำนาจ กุศลนันท์ มีความเห็นว่า เรื่องคุณภาพชีวิตของคนไทยมี ๒ เรื่องที่สำคัญ คือ เรื่องสุขภาพและเรื่องการศึกษา หากทั้ง ๒ ประการนี้ดี ประเทศจะไปได้ดี โดยเสนอแนะว่า ควรสนับสนุนการศึกษาของผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการ เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนดังกล่าวยังขาด โอกาสทางการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับนานาชาติ

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นด้วยกับวิสัยทัศน์ ๓ ใหม่ และเห็น ว่าสาระในเอกสารส่วนใหญ่นั้นเน้นผู้เรียนในระบบการศึกษามาก จึงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

๑) กลุ่มเป้าหมาย ต้องรวมถึง ผู้ใช้แรงงานในโรงงาน คนชายขอบ คนพิการ นอกจากนี้ควรเน้นเรื่องบทบาทของครอบครัว หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องเด็ก และการปฏิรูป อุดมศึกษา ซึ่งยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกหลายประเด็นและจะขอเสนอเป็นเอกสารใน ภายหลัง

๒) การจัดตั้งสถาบันพัฒนาระบบการศึกษาและการเรียนรู้ ควรกระตุ้นให้มหาวิทยาลัยดำเนินงาน โดยทำงานวิจัยและเป็นพี่เลี้ยงโรงเรียนในเรื่องของการเรียนรู้อย่างจริงจัง และเห็นว่าสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (สปร.) เป็นองค์กรมหาชน ทำเรื่องการเรียนรู้ได้ดีมาก โดยผลงานวิจัยของสปร. นั้นสพฐ.ได้นำมาใช้ในโรงเรียนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้หากมหาวิทยาลัยทำงานร่วมกับสปร. แล้วจะสามารถทำสิ่งที่เป็นบทบาทของสถาบันใหม่ที่เสนอไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) การวัดประเมินผลการศึกษาในระดับชาติในชั้นปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ไม่ควรเริ่มจากระดับเล็กเกินไป เช่น ในระดับประถมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งทุกคนจะเน้นการสอนเพื่อสอบทำให้หลักการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (assessment for learning) หายไป ควรเน้นการวัดประเมินผลก่อนจบมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ไพฑูรย์ สินลารัตน์ มีความเห็นว่า การปฏิรูปการศึกษารอบสอง ไม่ควรดำเนินการหลายเรื่องจนเกินไป ควรจะต้องแยกจุดเน้นและงานประจำให้ชัดเจน โดยให้ข้อสังเกต ดังนี้ ๑) การพัฒนาคนไทยยุคใหม่ ควรขยายความให้ชัดเจน เช่น คนไทยยุคใหม่ ถามว่าเรียนรู้อย่างมีคุณภาพนั้น เรียนรู้อะไร กำลังคนที่มีคุณภาพเป็นอย่างไร ๒) ระบายนโยบายมักจะคิดกระบวนการ/วิธีการให้กับระดับปฏิบัติการ โดยเห็นว่าที่ผ่านมายังขาดการปฏิบัติจริงในระดับของพื้นที่ เช่น การกำหนดวิธีการสอนให้กับสถานศึกษา เป็นต้น และ ๓) ควรใช้สถาบันเดิมให้เป็นประโยชน์ก่อนมีการพิจารณาจัดตั้งสถาบันใหม่ ๗

โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้เก่ง ดี มีสุข ควรทำให้คนไทยมีสิ่งต่าง ๆ ประกอบด้วย (๑) มีความรู้วิชาการและมีความสามารถ (๒) มีการพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนมากขึ้น (๓) มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และ (๔) มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ซึ่งไม่ได้หมายความว่าต้องทำตามทั้ง ๔ ตัวนี้ แต่ต้องพยายามกำหนดคุณลักษณะคนไทยที่ต้องการในอนาคตให้ชัดเจน สำหรับกระบวนการและวิธีการพัฒนานั้น ควรมอบหมายให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษากำหนดวิธีดำเนินการ เนื่องจากในแต่ละจังหวัดอาจมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป

๒) ควรกำหนดประเด็นให้หน่วยงานที่มีอยู่เดิมดำเนินการด้านการวิจัยและพัฒนา เช่น คณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ หรือมหาวิทยาลัยที่มีสถาบันวิจัยทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

๓) การปฏิรูปการศึกษาควรแบ่งเป็น ๒ ระยะ ระยะแรก เน้นเรื่องความจำเป็นเร่งด่วน คือ การกำหนดคุณลักษณะผู้เรียนให้ชัดเจน จากนั้นให้เขตพื้นที่รับไปปฏิบัติ ใช้เวลาประมาณไม่เกิน ๕ ปี ระยะที่ ๒ หลังจากได้ครุพันธุ์ใหม่ ควรเน้นการปรับปรุงระบบบริหารการ

จัดการโรงเรียน การปรับปรุงสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจใช้เวลาอย่างน้อย ๓-๕ ปี
สรุปว่าการปฏิรูปต้องกำหนดขอบเขตการปฏิรูปทั้งในระยะสั้นและระยะยาวให้ชัดเจน

ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ (รองผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ นางสาววัลย์รัตน์ ศรีอรุณ แทน) มีความเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ดังนี้

๑) หลักการและกรอบแนวคิดการปฏิรูปการศึกษาจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง จากวิสัยทัศน์ที่เสนอมาซึ่งได้แก่คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ขอเสนอให้ใช้ทฤษฎีระบบเป็นกรอบแนวคิด โดยผลลัพธ์สุดท้ายของการปฏิรูปการศึกษาคือการนำไปสู่การพัฒนาประเทศ เป็นการใช้คำถามที่เริ่มจาก “Why” คือ ทำไมจึงต้องปฏิรูปการศึกษาคำตอบคือ เพื่อพัฒนาประเทศโดยการให้คนไทยเก่งและดี เป็นเป้าหมายสูงสุด เก่ง คือ สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงาน เข้าสู่ระบบการผลิตได้ โดยไม่มีการผลิตกำลังคนเกินหรือขาดแคลนในสาขาอาชีพต่าง ๆ และต่อด้วยคำถามว่า “What” คือ จะทำอะไรที่สามารถทำให้คนไทยเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตามเป้าหมายถึงปี ๒๕๖๑ โดยในแต่ละปีตลาดแรงงานต้องการอะไรบ้าง คำถามถัดมาคือ “How” และ “Whom” คือว่าทำอะไรและทำกับใครหรือลูกค้าคือใคร กล่าวคือ การคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน การพัฒนาครูทำอย่างไร เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพ คำถามสุดท้าย “How much” คือ งบประมาณต้องใช้เท่าไร ทั้งจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และชุมชน ซึ่งอาจจะไม่ได้อยู่ในรูปของตัวเงินอย่างเดียว หากแต่อยู่ในรูปของความร่วมมือซึ่งสามารถแปลงค่าเป็นเงินได้ และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การจัดทำแผนเห็นว่า ต้องเป็นคณะกรรมการที่ไม่ควรให้นายกรัฐมนตรีเป็นประธานเนื่องจากนายกรัฐมนตรีจะไม่มีเวลาให้สำหรับเรื่องการจัดองค์กรใหม่ เห็นด้วยกับเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เสนอว่าควรใช้องค์กรที่มีอยู่เดิมเป็นหลัก

๒) ข้อเสนอเกี่ยวกับกลไกสนับสนุนที่ต้องพัฒนา/ปรับปรุง คือ พัฒนาระบบการเงิน การคลัง การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และการปรับปรุงแก้ไขและการบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการนำความคิดของ PPP คือ Public Private Partnership มาใช้

๓) ต้องการความร่วมมือจากภาคเอกชน (Private) ซึ่งไม่ได้หมายถึงองค์กรอย่างเป็นทางการเท่านั้น แต่หมายถึงชุมชนที่ดูแลการศึกษาในพื้นที่ด้วย สำหรับเรื่องการงบประมาณควรจัดสรรแผนมุ่งเน้นผลงาน (performance-based) โดยเน้นว่า ผลลัพธ์ไม่ใช่ผลผลิต ผลผลิต คือ จำนวนบัณฑิตที่จบการศึกษา แต่ผลลัพธ์คือต้องดูว่าบัณฑิตที่จบออกมาได้งานทำและตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานของประเทศไทยหรือไม่ การจัดการงบประมาณจึงต้องคำนึงถึงผลลัพธ์เป็นสำคัญ

๓) ข้อเสนอหลักเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ องค์กรใหม่ต่าง ๆ ซึ่งขณะนี้เห็นว่ายังไม่จำเป็นต้องตั้งขึ้นใหม่ เพราะหากนำเสนอคณะรัฐมนตรีแล้ว อาจมีข้อทักท้วงจากสำนักงานประมาณที่ไม่เห็นด้วย ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคงมีความคิดที่คล้ายคลึงกัน

๔) ข้อเสนอกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา คือ พัฒนาคอนไทยยุคใหม่ ครูยุคใหม่ บริหารจัดการใหม่ ซึ่งทั้ง ๓ ปัจจัยดังกล่าวไม่ได้แยกจากกันโดยสิ้นเชิง เพราะการเกิดคนไทยยุคใหม่ ต้องมีครูยุคใหม่กับการบริหารจัดการยุคใหม่ เป็นเหตุและเป็นผลซึ่งกันและกัน หากเราสามารถปฏิรูปการพัฒนาครูได้ พัฒนาการบริหารจัดการได้ ก็สามารถนำไปสู่การเป็นคนไทยยุคใหม่ได้

ศาสตราจารย์ยงยุทธ ยุทธวงศ์ สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของที่ประชุมดังนี้

๑) วิสัยทัศน์ ๓ ใหม่ต้องเกิดขึ้นภายในเงื่อนไขของการมีแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นเงื่อนไขภายนอกของสังคมที่จะเป็นพื้นฐานรองรับ เนื่องจากไม่ว่าจะเป็นคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ครูยุคใหม่ และระบบบริหารจัดการใหม่ ต้องเกิดขึ้นในสภาพที่มีแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ

๒) การปฏิรูปการศึกษาแบ่งเป็น ๒ ระยะ ระยะแรก เป็นการวางระบบและขอบเขตให้เหมาะสม และระยะที่ ๒ เป็นการปฏิบัติให้เกิดสัมฤทธิ์ผล เพราะในระยะเวลา ๓-๕ ปีนั้น จะดำเนินการได้เพียงการวางระบบ เพื่อให้บรรลุผลในระยะยาว หากการวางระบบดีแล้ว คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาก็อาจไม่จำเป็นต้องมี สำหรับการจัดตั้งคณะกรรมการนั้น กรรมการสภาการศึกษาทุกท่านเห็นพ้องว่าควรต้องมี หากแต่ไม่ชัดเจนว่าควรมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานหรือไม่ ซึ่งในระบบของประเทศไทย หากให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานแล้วมักจะกลายเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาแบบวิชาการยากแก่การผลักดัน คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นประธานนั้น นายกรัฐมนตรีอาจไม่ต้องมาประชุมทุกครั้งก็ได้ แต่ควรกำหนดผู้เป็นประธานร่วม หรืออาจมอบหมายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ อย่างไรก็ตามคณะกรรมการชุดนี้ต้องมีผู้ซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับกลไกของรัฐมาเป็นผู้นำ มิฉะนั้นการขับเคลื่อนนโยบายจะเป็นไปได้ยาก

๓) การจัดตั้งสถาบันขึ้นใหม่ เมื่อมีมหาวิทยาลัยดำเนินการอยู่ในบางเรื่องแล้ว ควรมีการศึกษาว่ามีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดที่จะตั้งสถาบันขึ้น สถาบันที่ตั้งขึ้นใหม่อาจตั้งขึ้นในลักษณะสถาบันเสมือน (Virtual Institute) ซึ่งหมายถึงการมีกลไกสนับสนุนมหาวิทยาลัย และทุกภาคส่วนของสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ประธาน กล่าวว่า ในเบื้องต้นควรสรุปให้ได้ว่า วิสัยทัศน์ในการปฏิรูปการศึกษารอบสองคืออะไร มีจุดเน้นและกลไกการดำเนินงานอย่างไร เพื่อให้ผู้ปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เช่น วิสัยทัศน์อาจกำหนดว่า คนไทยได้เรียนรู้ตลอด

ชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งนับเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด การทำให้คนไทยซึ่งหมายถึงนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป เข้าใจตรงกันว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ใช่เป็นการเรียนเฉพาะในระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างมีคุณภาพในทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย อนุบาล ชั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

ในส่วนของจุดเน้นมีความชัดเจนว่า ต้องการเน้นเรื่องคุณภาพ จะเน้นเรื่อง โอกาสและการมีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ หรือจะเพิ่มเติมในประเด็นไหน หากต้องการเน้นเรื่องคุณภาพ จะหมายถึงคุณภาพอะไรบ้าง เมื่อดำเนินการปฏิรูปการศึกษาครบสองเสร็จแล้ว มีเป้าหมายว่าคนไทยต้องเป็นอย่างไร ถ้าต้องการให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ต้องดำเนินการให้การศึกษาที่มีคุณภาพ ๓ ใหม่ คือ ๑) คุณภาพครูยุคใหม่ ๒) ระบบการจัดการใหม่ที่มีคุณภาพ และ ๓) แหล่งเรียนรู้ใหม่ ซึ่งไม่ได้หมายถึงห้องสมุดใหม่ แต่หมายถึง สถานศึกษายุคใหม่ ที่มีแนวคิดใหม่ มีแหล่งเรียนรู้ใหม่ มีห้องสมุดแบบใหม่ที่มีระบบ อิเล็กทรอนิกส์เข้าไปบริหารจัดการทำให้เป็นห้องสมุดที่มีชีวิต เป็นต้น และหากมีเป้าหมายที่ชัดเจนแล้ว จะมีกลไกอะไรบ้างที่นำไปสู่ความสำเร็จในระยะต่อไป

ศาสตราจารย์วิรุณ ตั้งเจริญ มีความเห็นว่า การปฏิรูปสองมีเป้าหมายที่ชัดเจนแล้ว เรื่องคุณภาพ และควรเน้นย้ำว่า การปฏิรูปการศึกษารั้งนี้เป็นทศวรรษที่สอง ของการปฏิรูป การศึกษา โดยในครั้งแรกยังมีหลายประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้มีความเห็นสอดคล้องกับ เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งในเรื่องกระบวนการและกลไกการดำเนินงาน และเห็นด้วยกับ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า ขณะนี้นักศึกษาที่จบมหาวิทยาลัยยังว่างงาน อยู่เป็นจำนวนมาก หากสามารถจัดระบบให้มหาวิทยาลัยได้ทำงานร่วมกันและร่วมดำเนินการ ปฏิรูปการศึกษาแล้วจะเป็นประโยชน์อย่างมาก

นอกจากนั้น ได้เสนอสิ่งที่ควรเร่งดำเนินการทันทีในเชิงคุณภาพ ๓ ประการ ดังนี้

๑) ครู จะผลิตครูในอนาคตอย่างไร เช่น ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าต่อไปนี้ครูต้อง คืบถื่น ซึ่งในส่วนนี้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้หารือกับสพฐ. เรื่องแนวทางการ ดำเนินการกับนักเรียนหัวกะทิจากเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ เพื่อกลับคืนถิ่นตัวเองตาม นโยบายของประธานในเรื่องครูพันธุ์ใหม่ การผลิตครูหลักสูตร ๕ ปี ซึ่งไม่ได้หมายความว่า เรียนครบ ๕ ปีแล้วสามารถเป็นครูได้อย่างมีคุณภาพ อาจต้องใช้เวลา ๕ ปีบวกอีก ๕ ปี จึงจะ สามารถเริ่มต้นวิชาชีพครูได้ หรือบางที่อาจเป็น ๕ ปีบวก ๑๐ ปี จึงจะได้ครูที่มีความเข้มแข็ง ในอนาคตจึงจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าสู่วิชาชีพครูให้มากขึ้น ทั้งแรงจูงใจที่จะเข้ามาสู่ระบบ และแรงจูงใจที่ครูจะมีโอกาสพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง โดยในการสร้างแรงจูงใจ อาจ

เปรียบเทียบกับวิชาชีพอื่น เช่น แพทย์ วิศวกร นักแสดง หรือนักการเมือง ที่มีคนจำนวนมาก ต้องการเข้าสู่วิชาชีพเหล่านี้ ทั้งนี้เพื่อกำหนดเป้าหมายในการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าสู่วิชาชีพ ครุมากขึ้นได้

๒) สื่อ แหล่งการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ใหม่ โดยเฉพาะโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) และวิทยุเพื่อการศึกษา (e-radio) ซึ่งในปัจจุบันอาจต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น และควรคำนึงถึงวิทยุชุมชนให้มากขึ้นด้วย ขณะนี้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียและสพฐ. ดำเนินโครงการคิดดี ซึ่งเป็นโครงการของ AIT ที่เริ่มต้นไว้ดีมาก มีการนำครูไปศึกษาดูงานด้านกระบวนการสร้างความรู้ที่สาธารณรัฐเกาหลี ครูทุกคนทั่วประเทศสามารถร่วมช่วยกันสร้างความรู้ ในเรื่องนี้รัฐบาลไทยควรทุ่มงบประมาณ และทุ่มแรงจูงใจลงไปสู่ระบบให้เกิดผลในทางปฏิบัติทันที และควรคำนึงถึงการลงทุนด้านซอฟต์แวร์ให้มากขึ้น รวมทั้งลดการลงทุนด้านฮาร์ดแวร์ให้น้อยลง

๓) การมีส่วนร่วม ควรดำเนินการให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยขอยกกรณีตัวอย่าง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒว่า ขณะนี้ดำเนินการร่วมกับจังหวัดสระแก้วและจังหวัดตราด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกันทุ่มเทด้านการศึกษาดังนั้นจะมีแนวทางอย่างไรเพื่อผ่านเรื่องนี้ไปสู่กระทรวงมหาดไทย ภาคเอกชนและชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร งบประมาณที่จัดสรรไปให้องค์การบริหารส่วนตำบล จะมีเกณฑ์การจัดสรรเพื่อการศึกษาด้วยหรือไม่ มิใช่จัดสรรเพียงเพื่อการสร้างถนน และสิ่งก่อสร้างซึ่งมีมากเกินไป จะมีการกำกับหมายเพื่อปรับระบบภาษีอย่างไร เพื่อสร้างแรงจูงใจในการบริจาคเงินเพื่อระบบการศึกษาให้มากขึ้น มศว ได้ดำเนินการโครงการหลายโครงการ โดยได้รับความร่วมมือจากทั้งภาคเอกชน ภาครัฐ รวมทั้งกองทัพและหน่วยงานราชการอื่นๆ อย่างดีมาก ดังนั้นหากมีกลไกที่ชัดเจน จะสามารถขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ทั้งประเทศ ไม่ใช่เฉพาะจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งเท่านั้น

นายสุวัฒน์ เงินน้ำ มีความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

๑) วิสัยทัศน์ ควรเป็นวิสัยทัศน์ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเสนอ เพราะเน้นเรื่องคุณภาพและโอกาสทางการศึกษา โดยอาจจะเน้นเรื่องคุณภาพและโอกาสของประชาชนทุกระดับให้มากขึ้น นอกจากนี้ การผลิตครูยุคใหม่นอกจากจะมีการผลิตด้วยรูปแบบต่างๆ แล้ว ควรเปลี่ยนวิธีการอบรมครู จากเดิมที่เอาครูมาเข้าห้องอบรม ปรับวิธีการใหม่เป็นในลักษณะที่สร้างความเชื่อมั่นให้ครู รู้สึกยอมรับในความสามารถของตัวเอง โดยใช้กระบวนการการจัดการความรู้เข้ามาเป็นวิธีการในการพัฒนาครูยุคใหม่

๒) เห็นด้วยกับการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ ดังนี้

๒.๑) สถาบันพัฒนาระบบการศึกษาและการเรียนรู้ เป็นสถาบันที่มีความจำเป็น เพราะการให้สถาบันอุดมศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต้องมีผู้ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการและประสานการดำเนินงาน เพื่อสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นได้ การตั้งคณะกรรมการเข้ามาบริหารจัดการในปัจจุบันเป็นการดำเนินงานที่ขาดความยั่งยืน

๒.๒) สถาบันครุศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเดิมคือสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา หากเกิดขึ้นได้จะทำหน้าที่พัฒนาหน่วยงานที่มีหน้าที่ผลิตครู ระบบการผลิตครู และการพัฒนาครูประจำการ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาครูยุคใหม่ จึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานนี้เกิดขึ้น เพื่อให้ดำเนินการเรื่องการพัฒนาครูเกิดความเชื่อมโยงเป็นระบบมากขึ้น

๒.๓) สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการแก้กฎหมายกลับไปกลับมาหลายครั้ง แต่ไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งได้สำเร็จ จึงควรผลักดันให้สำเร็จ

นอกจากนั้น มีความเห็นว่า เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษา เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างมาก เพราะในอดีตการปฏิรูปการศึกษาเป็นการดำเนินการแบบแยกส่วน ไม่มีองค์กรกลางเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนและดูแลช่วยเหลือกันอย่างชัดเจน มีแต่ผู้ปฏิบัติในแต่ละหน่วยงาน ทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจจะแบ่งระยะเวลาดำเนินงานเป็นระยะที่ ๑ และระยะที่ ๒ ได้ตามความเหมาะสม

นายทองอยู่ แก้วไทรฮะ เห็นด้วยกับวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ แต่ในรายละเอียด กลับไม่ชัดเจนว่าคนไทยคือใคร จึงควรกำหนดให้ชัดเจนว่าคนไทยประกอบด้วยเด็กทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน คนไทยทั่วไป คนไทยชายขอบ คนพิการ คนไทยทั้งระบบที่ต้องยกระดับไปพร้อมกัน แต่ในที่นี้ให้ความหมายเฉพาะคนไทยบางกลุ่มเท่านั้น กลุ่มที่เหลืออาจไม่ได้รับความดูแล

การกำหนดให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ คำว่าคุณภาพในที่นี้มีความเห็นว่า ควรหมายถึงคุณภาพชีวิต ไม่ใช่คุณภาพทางวิชาการ เพราะหากเน้นคุณภาพทางวิชาการ จะเกิดปัญหาการแข่งขันสูง และมีผลกระทบต่อสภาวะจิตใจ ฉะนั้นจึงควรเน้นคุณภาพในลักษณะคุณภาพชีวิต ซึ่งหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การมีสุขภาพอนามัยดี ซึ่งหากเน้นคุณภาพที่ประเด็นดังกล่าว การมีส่วนร่วมจะตามมาทันที การที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วม แหล่งเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วม ควรให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งส่วนที่เป็นภาครัฐ และส่วนที่เป็นภาคเอกชน รวมทั้งชุมชนด้วย จึงควรสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แทนการจัดตั้งสถาบันใหม่ที่เกี่ยวข้อกับเรื่องนี้ หรือควรให้การสนับสนุนสถานประกอบการอย่างที่มีสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาดำเนินการ หรือให้การ

สนับสนุนหน่วยงานเอกชนหรือชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีพลังและศักยภาพที่จะดำเนินการ เพื่อให้การศึกษาแก่คนทั้งประเทศได้

รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย มีความคิดเห็นสอดคล้องกับข้อเสนอของคณะกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ๓ ประเด็น ดังนี้

๑) กรอบเชิงเป้าหมายของคุณภาพคนไทย เน้นไปที่เป็นการศึกษาในระบบมาก ควรให้ความสำคัญกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมากขึ้น การที่ประธานเพิ่มเรื่องแหล่งเรียนรู้ นั้น ทำให้มีความชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งเรื่องเด็กก่อนวัยเรียนคือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นส่วนสำคัญที่จะผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นสาระสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ จึงไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะในของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น ควรออกแบบระบบการปฏิรูปการศึกษาให้มีกลไกการดำเนินงานที่เชื่อมโยงและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

๒) คุณภาพคนไทย ควรมีแนวทางเพื่อไม่ให้คุณภาพในเชิงนามธรรม แต่เป็นคุณภาพที่สามารถจับต้องได้ในแต่ละกลุ่มเป้าหมายในสังคมไทย และเชื่อมโยงกับการปฏิรูปการศึกษาในรอบแรก ซึ่งเป็นการปฏิรูปบนพื้นฐานของการยอมรับโครงสร้างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือโครงสร้างที่มีการแบ่งกระทรวงศึกษาธิการแบ่งเป็น ๕ องค์กรหลัก มีเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ฉะนั้นความยากคือ การทำให้โครงสร้างใหม่มีการดำเนินงานที่เชื่อมโยงและผลานการดำเนินงานร่วมกัน

๓) กลไกการดำเนินงาน เพื่อให้แต่ละหน่วยงานสามารถดำเนินงานร่วมมือเชื่อมโยงกัน เพราะในแต่ละองค์กรหลักเป็นการส่งต่อผู้เรียนให้ซึ่งกันและกันนั้น เห็นว่ากระบวนการกับปัญหาในอดีตที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขเป็นเรื่องสำคัญ หากไม่แก้ไขปัญหาเหล่านั้นก็จะมีสภาพเหมือนเดิม อาทิ ระบบการบริหารงานบุคคลของครู ซึ่งเป็นชาวอยู่ในปัจจุบัน กลไกการดำเนินงานจึงเป็นยุทธศาสตร์เชิงการบริหารที่อาจต้องพิจารณาควบคู่กันไปเพื่อชะลอหรือยับยั้งปัญหาบางตัวที่กำลังจะเกิดขึ้น และเพื่อทำให้ระบบปฏิรูปการศึกษารอบสองดำเนินต่อไปได้ ทั้งนี้ทิศทางการดำเนินงานควรมีความต่อเนื่อง และเห็นว่าควรเน้นยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น

นายชิงชัย หาญเจนลักษณ์ มีความเห็นว่า วิสัยทัศน์มีความเหมาะสมดีแล้ว แต่คุณภาพควรเน้นที่คุณภาพรวม และพิจารณาอย่างเป็นระบบ เพราะการตั้งสถาบันใหม่ในช่วงนี้เป็นเรื่องยาก กว่าที่จะตั้งสำเร็จได้ต้องใช้เวลานาน ควรมีมติมอบหมายให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ดำเนินการจัดทำกลไกตามข้อเสนอของคณะกรรมการสภาการศึกษาการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ไม่ใช่ให้ตั้งสถาบันใหม่ โดยให้ทั้ง ๒ หน่วยงานเป็นกลไกกำกับดูแลเรื่องการวิจัยและพัฒนา

ระบบการศึกษาและเรียนรู้ เนื่องจากสกอ. มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบสถาบันอุดมศึกษาอยู่แล้ว และสกอ. มีหน่วยงานย่อยที่รับผิดชอบเรื่องการวิจัยอยู่แล้ว ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการวิจัยที่เป็นเรื่องเฉพาะกิจเร่งด่วน และพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ให้ชัดเจน ในส่วนของสกอ. อาจขอความร่วมมือจากสถาบันวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้โดยกำหนดกรอบการดำเนินงานให้ และพิจารณาสาระสำคัญของการศึกษาวิจัยและติดตามประเมินผลการดำเนินงานดังกล่าว เมื่อได้ผลงานวิจัยแล้วนำมาพิจารณาแยกแยะ และมีการติดตามการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่จะมีการตั้งขึ้นตามข้อเสนอของคณะกรรมการสภาการศึกษาการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ทั้งนี้หากสามารถทำให้สำเร็จได้ภายในเดือนหน้าจะเกิดผลดี โดยควรให้ภาคเอกชน อาทิ สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วย

นายวิฑูรย์ บริบูรณ์ทรัพย์ มีความเห็นว่า กรอบการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษารอบที่สองที่กำหนดคุณภาพของคนไทยยุคใหม่ ครูยุคใหม่ และระบบบริหารจัดการใหม่นั้น เป็นส่วนที่เพิ่มเติมเข้ามาให้การดำเนินงานปฏิรูปรอบสองประสบความสำเร็จมากกว่ารอบแรก โดยการสร้างครูพันธุ์ใหม่ พัฒนาคอนไทยยุคใหม่ และมีระบบบริหารจัดการใหม่นั้น อาจมีปัญหาในการนำไปสู่การปฏิบัติได้ เช่น การกำหนดให้ลดบทบาททางการศึกษาของภาครัฐลง โดยสนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ขณะนี้ภาคเอกชนเองก็ยังขาดองค์กรหรือหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบสถานศึกษาเอกชนอย่างเต็มที่ หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย ก็เป็นเพียงหน่วยงานที่มีขนาดเล็ก การปฏิรูปการศึกษาในรอบที่ผ่านมา เน้นปฏิรูปโครงสร้าง ที่ทำให้เกิดโครงสร้างที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนและผลักดันการปฏิรูปการศึกษารอบสอง จึงควรพิจารณาทบทวนบทบาทหน้าที่ของบางหน่วยงานให้เกิดผลต่อการผลักดันนโยบายการปฏิรูปการศึกษารอบสองให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้การเพิ่มให้มีระบบบริหารจัดการใหม่ ควรเพิ่มเติมหัวข้อเรื่องการพัฒนาครู และดูแลระบบการบริหารจัดการให้ตรงตามวัตถุประสงค์ด้วย รวมทั้งกำหนดกรอบการศึกษาให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในรอบสองเป็นไปด้วยดี

นายอำพล จินดาวัฒนะ รายงานที่ประชุมว่า ได้เคยเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในรอบสองไว้ในการประชุมสภาการศึกษาเสวนา เรื่อง ปัญหาการศึกษาไทยในภาวะวิกฤติ ที่โรงแรมอมารี ออร์คิด รีสอร์ท แอนด์ทาวเวอร์ พัทยาเหนือ จ.ชลบุรี ระหว่างวันที่ ๒๙-๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ไว้บ้างแล้ว โดยจะขอแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ๓ ประเด็น ดังนี้

๑) การปฏิรูปการศึกษาควรเน้นคุณภาพด้านไหน มีความเห็นว่าควรเน้นความเป็นธรรมเพื่อนำไปสู่เรื่องการกระจายทรัพยากร และการลงทุนทางการศึกษา ควรจะมีวิธีการเพื่อให้คนที่มีโอกาสน้อย ได้รับผลประโยชน์เท่าเทียมกับคนที่มีโอกาสมาก นอกจากนี้ควรเน้นการมีส่วนร่วม เนื่องจากตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดไว้ชัดเจนเรื่องการศึกษเพื่อปวงชน การมีส่วนร่วมทางการศึกษาไม่ได้หมายถึงเฉพาะเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในระบบเท่านั้น แต่หมายรวมถึงทั้งสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรมีแนวทางให้ทั้งสังคมมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาร่วมกัน

๒) กลไกการดำเนินงาน เรื่องการจัดตั้งสถาบันพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ มีการริเริ่มการดำเนินงานมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยสภาการศึกษาชุดเดิม (๒๕๔๖-๒๕๕๐) การเสนอกฎการปฏิรูปการศึกษาคั้งนี้ค่อนข้างชัดเจนว่าเป็นการกำหนดกรอบการดำเนินงานเพื่อเป็นกลไกประสานจัดการนโยบายและทำให้เกิดการวิจัยระบบการศึกษา โดยสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความสามารถและมีคณะกรรมการจำนวนมาก แต่ยังไม่มีโอกาสมาทำเรื่องวิจัยระบบการศึกษาเท่าที่ควร ดังนั้น กลไกที่จะมีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนเรื่องวิจัยระบบการศึกษา ควรเป็นองค์กรที่ไม่ต้องมีขนาดใหญ่แต่มีประสิทธิภาพ และต้องมีอิสระในการดำเนินงาน

นอกจากนี้ การตั้งองค์กรมหาชนขึ้นมาใหม่ อาจมีปัญหาติดขัดที่กพร. แต่ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุขเพิ่งตั้งองค์กรที่ดูแลเรื่องคุณภาพขึ้นใหม่เมื่อเร็วๆ นี้ นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขยังมีองค์กรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ทำหน้าที่วิจัยระบบสาธารณสุข และดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย เป็นกลไกเล็กๆ ที่ได้รับจัดสรรงบประมาณปีหนึ่งจำนวนไม่ถึง ๑๐๐ ล้านบาท ดังนั้น งบประมาณจึงไม่ใช่เรื่องสำคัญ และด้วยเจตนารมณ์ที่ชัดเจน ภาวะผู้นำ และวิสัยทัศน์ทางการเมืองของประธานที่จะผลักดันให้เกิดกลไกในการดำเนินงานเรื่องนี้ คงจะสามารถผลักดันให้เกิดการตั้งองค์กรใหม่ขึ้นมาได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นฟันเฟืองในการทำให้เกิดการวิจัยระบบการศึกษา ที่เป็นการวิจัยนอกระบบการศึกษา โดยเน้นให้ออกชนและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

๓) กลไกการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ต้องอาศัยพลังจากภาคส่วนต่างๆ ถ้ากลไกนี้ยังอยู่ภายในกระทรวงศึกษาธิการ จะเป็นกลไกจากภาคส่วนเดียว ถ้าจะให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาแบบทุกภาคส่วนเข้ามาส่วนร่วมจัดการศึกษาควรมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ และภาคส่วนอื่นๆ ของสังคม โดยอาศัยภาวะผู้นำของนายกรัฐมนตรี มีระเบียบ

สำนักนายกรัฐมนตรี มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้สั่งการจะทำให้เกิดการบูรณาการเชิงนโยบายทำให้การศึกษาเพื่อปวงชนเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

ศาสตราจารย์กิตติคุณสุมน อมรวิวัฒน์ ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ดังนี้

๑) เห็นด้วยกับกรอบการปฏิรูปการศึกษาตามข้อเสนอของคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง โดยเสนอให้มีกระบวนการคู่ขนานทั้งปฏิรูปคนไทย ครู นักเรียน ระบบบริหารจัดการ ควรคำนึงถึงผู้ที่จะถูกปฏิรูปด้วย และคิดในทางตรงกันข้ามว่า หน่วยเล็กที่สุดคือโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน เขตพื้นที่ จังหวัด ต้องการปฏิรูปอะไร เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และกระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนด้านทรัพยากร

๒) ควรคิดนอกกรอบ การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครู ควรคำนึงถึงการพัฒนาคณาจารย์ในคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ด้วย หรือการพัฒนาครูภาษาอังกฤษหรือครูฟิสิกส์ ควรมอบหมายครูจากภาคเอกชนที่มีความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยกระทรวงศึกษาธิการ จัดสรรทรัพยากรให้ การบริหารหลักสูตรทั้งที่เป็นหลักสูตรกลาง หลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรลักษณะเฉพาะ และการพัฒนาระบบนิเทศอาจเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมศึกษาและพัฒนาระบบด้วย

๓) กระทรวงศึกษาธิการเพียงหน่วยงานเดียว ไม่สามารถปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จได้ เพราะมีเหตุปัจจัยและบริบทเกี่ยวข้องมากมาย การให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมตามข้อเสนอของนายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การใช้กระบวนการแบบคู่ขนานจากบนลงสู่ล่างและจากล่างสู่บน และเสริมพลัง เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน มีความเป็นมิตรในการดำเนินงาน จะทำให้การปฏิรูปการศึกษารอบสองสำเร็จได้ด้วยดี

ประธานขอให้ที่ประชุมพิจารณาวิสัยทัศน์โดยแจ้งว่า รองผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (นางสาววัลย์รัตน์ ศรีอรุณ) เขียนเสนอวิสัยทัศน์ใหม่ว่า “ให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน”

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีข้อเสนอวิสัยทัศน์ใหม่เป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นการพิจารณาถึงภาคส่วนอื่นนอกเหนือจากการศึกษา ทำให้เห็นชัดเจนว่าการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ และเรื่องทุกเรื่องที่เป็นปัญหาของประเทศ การศึกษาต้องเข้ามามีส่วนรับผิดชอบ การกำหนดวิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้น จะทำให้ตั้งโจทย์ในการพัฒนาผู้เรียนได้ และทำให้คำนึงถึงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง และการมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนขึ้น

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช มีความคิดเห็น ๒ ประการ ดังนี้

๑) เห็นชอบกับหลักการและวิสัยทัศน์ และเสนอแนะให้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลและติดตามการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาโดยตรง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงาน โดยคณะกรรมการอาจมีช่วงระยะเวลาดำเนินงาน ๓-๕ ปี

๒) สนับสนุนความคิดเห็นของนายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ ที่ต้องพิจารณาให้ภาคส่วนต่างๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา เพื่อก่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การตั้งคณะกรรมการขึ้นมาผลักดันการจัดตั้งสถาบันวิจัยพัฒนาการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อพัฒนาระบบการวิจัยการศึกษาในลักษณะคล้ายสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) เพื่อสะท้อนความคิดเห็นต่างๆ จะสามารถทำให้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาได้ดี เปรียบเทียบได้กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพที่มีผลการทำงานดี เป็นที่ประจักษ์ โดยควรมีคณะกรรมการขึ้นมาผลักดันและขับเคลื่อนนโยบายการปฏิรูปการศึกษา จำนวน ๒ คณะ คณะที่ ๑ ทำหน้าที่ติดตามการดำเนินงาน คณะที่ ๒ ดำเนินงานในลักษณะคล้าย สวรส. และมีความเห็นว่าถ้าสามารถทำให้สถาบันพัฒนาระบบบริหารราชการตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันใหม่ที่จะเกิดขึ้น สำนักงานประมาณก็คงมีความเห็นสอดคล้องว่าไม่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ก็จะเป็นส่วนที่ผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษารอบสองประสบความสำเร็จได้

นายเจต ประภามนตรีพงศ์ มีความเห็นเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน และทุกภาคส่วน ๒ ประการดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควรมีคณะกรรมการชุดหนึ่งที่มีองค์ประกอบของกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากทุกภาคส่วนของสังคมโดยเฉพาะภาคเอกชน เช่น คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติที่พร้อมจะให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและเกิดความรวดเร็วในการดำเนินงาน และหากมีโอกาส จะนำแนวทางการดำเนินงานจากคณะกรรมการสมาคมเอกชนทุกแห่งของประเทศไทย มานำเสนอต่อสภาการศึกษา เพื่อให้เห็นการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นการช่วยผลักดันการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาอีกส่วนหนึ่งด้วย

๒) หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการศึกษาเอกชนขณะนี้ คือ สำนักงานส่งเสริมคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีความเห็นว่าเป็นหน่วยงานที่มีขนาดเล็ก อาจดูแลรับผิดชอบโรงเรียนเอกชนจำนวนมากได้ไม่ทั่วถึง ขณะนี้กำลังดำเนินการปรับแก้กฎหมายให้มีฐานะเทียบเท่ากรมแล้ว

นายอนุชากร มาศฉมาดล มีความเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา เพราะการปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมร่วมของทุกองค์กร ไม่ใช่เฉพาะกระทรวงศึกษาธิการเพียงแห่งเดียว ขณะนี้มีหลายหน่วยงานจัดการศึกษานอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ เช่น รับผิดชอบดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษา คือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งขณะนี้กระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่เกือบ ๒๐,๐๐๐ ศูนย์ และร่วมจัดการศึกษานอกระบบในอัตราร้อยละ ๗-๘ ของจำนวนนักเรียนในระบบ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นองค์กรที่ช่วยกระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งล่าสุดมีการจัดแหล่งการเรียนรู้ให้สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย หากกระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าสามารถช่วยแบ่งเบาภาระด้านการศึกษาได้ ก็เกิดประโยชน์กับประเทศชาติอย่างเต็มที่ แต่ปัญหาขณะนี้ การทำงานที่ขาดความเชื่อมโยงประสานงานซึ่งกันและกัน ขณะนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงาน โดยเฉพาะระบบบริหารจัดการใหม่จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาเรื่องการถ่ายโอนโรงเรียน ซึ่งขณะนี้มีปัญหาและเป็นภาระที่ยากมากของรัฐบาล และมีข้อเสนอแนะว่า การปฏิรูปการศึกษารอบสอง ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระของเอกสารและโครงสร้าง เพียงแต่ควรเปลี่ยนวิธีคิดของผู้ปฏิบัติก็สามารถดำเนินการให้สำเร็จได้

ประธาน ชี้แจงว่า กองทุนเทคโนโลยีแห่งชาติ (กทช.) จะสามารถสนับสนุนเงินงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการได้ต่อเมื่อมีพระราชบัญญัติเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งขณะนี้ได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีแล้ว อยู่ในขั้นตอนของกระบวนการ เมื่อพิจารณาเรียบร้อยแล้ว กองทุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจึงจะเกิดขึ้นได้

ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐบาลให้ความสำคัญ ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปีอย่างมีคุณภาพ ที่รัฐบาลจัดสรรให้อย่างครอบคลุม ถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งโรงเรียนสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี โรงเรียนพระปริยัติธรรม ยกเว้นเฉพาะโรงเรียนที่สังกัดกรุงเทพมหานครเท่านั้น โดยคณะรัฐมนตรีมีมติว่า โครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี ทุกหน่วยงานจะต้องปฏิบัติตามแนวทางเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะนี้คือ หน่วยงานอื่นไม่ปฏิบัติตามแนวทางเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ เช่น ฟรี ๕ เรื่อง โดยเฉพาะ ๒ หมวดคือหมวดจัดซื้อชุดนักเรียนกับอุปกรณ์การเรียน สมุด ดินสอ ปากกา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นเงินสด แต่หน่วยงานอื่นไม่ให้เป็นเงินสด ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาในทางปฏิบัติ ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้เชิญทุกหน่วยงานมาชี้แจงแนวทาง

ปฏิบัติแล้ว แต่ก็ยังคงมีบางหน่วยงานที่ไม่ปฏิบัติในแนวทางเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ จึงขอความร่วมมือว่าในปีการศึกษาหน้า ขอให้ปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน ตามมติคณะรัฐมนตรีด้วย ทั้งนี้ ขอมอบหมายให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการไปพิจารณาปรับแก้ระเบียบการรับเงินสนับสนุนเพื่อการศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นระเบียบที่ไม่เอื้ออำนวยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนด้านการเงินเพื่อการศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

สรุปกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษารอบสองในเบื้องต้น ดังนี้

๑) วิสัยทัศน์ คือ ให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเข้าใจตรงกันว่า คนไทย คือ คนไทยทุกคน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ทั้งในระบบการศึกษา นอกกระบบการศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกพื้นที่ การศึกษาอย่างมีคุณภาพ คือ มีคุณภาพทุกระดับและทุกมิติของการศึกษาทุกระดับหมายถึง การศึกษาระดับปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา และทุกมิติคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมุ่งเน้น ๓ เรื่อง คือ คุณภาพ โอกาส และ การมีส่วนร่วม

คุณภาพ ประกอบด้วย ๓ เรื่อง ได้แก่ ๑) คุณภาพของครู ๒) คุณภาพของแหล่งเรียนรู้ คุณภาพครูมีความชัดเจนว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง คุณภาพของแหล่งเรียนรู้ หมายถึงคุณภาพของสถานศึกษาด้วย โดยสถานศึกษาในระบบต้องเป็นสถานศึกษายุคใหม่ทั้งในเชิงกายภาพ และคุณภาพ และแหล่งเรียนรู้นอกกระบบการศึกษา เช่น ห้องสมุด อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ห้องสมุดควรเป็นห้องสมุดที่มีชีวิต และมีระบบบริหารจัดการด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (e-library) เป็นต้น และ ๓) คุณภาพการบริหารจัดการ ซึ่งหมายรวมถึงการกระจายอำนาจ ธรรมภิบาล ทั้งหมดนี้มีเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่คนไทยที่มีคุณภาพ เพราะคนไทยได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

โอกาส หมายถึง โอกาสสำหรับคนไทยทุกคน ซึ่งฝ่ายอนุกรรมการฯ ต้องไปปรับให้ครอบคลุมคนไทยทุกประเภท ได้แก่ คนชายขอบ คนด้อยโอกาส คนพิการ เป็นต้น

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สถาบันภาคเอกชน องค์กรเอกชน ครอบครั้ว ศาสนา ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๒) เป้าหมาย เน้นเป้าหมายอะไร และมีกลไกอะไรเพื่อผลักดันการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษารอบสอง เช่น ควรให้มีคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษา และคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาหรือไม่ โดยคณะกรรมการในระดับนโยบายควรมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาคงจะมีผู้แทน

จากทุกกระทรวงร่วมเป็นกรรมการ ในลักษณะเช่นเดียวกับที่มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการผลักดันการศึกษาปฐมวัย ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นรองประธาน และมีผู้แทนจากทุกกระทรวงร่วมเป็น กรรมการ

นอกจากนี้ ขณะนี้มีความก้าวหน้าเรื่องการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เนื่องจากคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบเรื่องพระราชบัญญัติการจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษาเรียบร้อยแล้ว สำหรับในส่วนของสถาบันคุรุศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เป็นสถาบันที่ทำ หน้าที่กำหนดมาตรฐานการผลิตครูและมาตรฐานในการพัฒนาครูต่อไป ขณะนี้อยู่ในระหว่าง รอนำเสนอคณะรัฐมนตรี และสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพอยู่ระหว่างการหารือร่วมกันระหว่าง กระทรวงแรงงานกับสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ศาสตราจารย์ยงยุทธ ยุทธวงศ์ เห็นว่าเพื่อให้สิ้นกะทัดรัดและง่ายต่อการจำ ควรเน้น ๓ เรื่อง คือ ๑) คุณภาพ ๒) โอกาส และ ๓) การมีส่วนร่วม เป็นการเน้น ๓ ใหม่ ซึ่ง รายละเอียดในเอกสารอาจยังไม่ชัดเจนพอ ๓ ใหม่คือแนวทางที่จะทำให้ ๓ เรื่องเกิดขึ้นได้ โดยจะเพิ่มเติมเรื่องแหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งเรียนรู้เพื่อคุณภาพผู้เรียน รวมทั้ง แหล่งเรียนรู้เพื่อคุณภาพครู รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางการศึกษา รวมถึงระบบบริหารจัดการด้วย

ส่วนกลไกการดำเนินงาน มีความเห็นว่ากำหนดไว้ค่อนข้างชัดเจน อาจจะไป ปรับเพิ่มเติมตามข้อเสนอของที่ประชุม โดยจะพิจารณาถึงกลไกที่มีอยู่แล้วและกลไกใหม่ที่จะ ประสานเข้าไป

ประธาน ให้ข้อเสนอแนะว่าการจัดตั้งองค์กรใหม่ ควรจัดตั้งเท่าที่จำเป็น เพราะบางเรื่อง มีกลไกการดำเนินงานอยู่แล้ว ดังนั้นจึงมอบหมายคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะ กิจการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองไปปรับรายละเอียดในเอกสารตามความเห็นและ ข้อเสนอแนะของที่ประชุม

นายประพล วีระพรสวรรค์ มีความคิดเห็น ดังนี้

๑) ควรให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และควรมี คณะกรรมการการศึกษาระดับจังหวัด เนื่องจากในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ปัจจุบันใน ระดับจังหวัดไม่มีการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกัน ดังนั้นควรมีคณะทำงานเชิงนโยบาย ที่มีอำนาจพอสมควรในการจัดการระดับจังหวัด เพื่อให้มีแรงขับเคลื่อนเชิงระบบมากขึ้น

๒) ปัจจุบันเกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจหดตัวมาก โดยมีอัตราการใช้จ่ายกำลังคน ลดลง คือใช้เพียงร้อยละ ๕๗.๘ ปีที่แล้วมีการใช้จ่ายกำลังคนร้อยละ ๗๐ ซึ่งส่งผลต่อสภาพการณ์

ว่างงาน คิดเป็นร้อยละ ๒.๑ จากประชากรวัยทำงาน ๓๐ กว่าล้านคน รวมถึงข้อมูลผู้สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาตรีสายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ มากเกินความต้องการของตลาด ถือเป็นปัญหาจากการผลิตกำลังคนของประเทศที่เกิดจากการบริหารงานโดยไม่มีระบบ ฐานข้อมูลของการจัดการที่ดีเพียงพอ ดังนั้นควรต้องมีระบบสารสนเทศที่บูรณาการส่วนที่ สำคัญที่สุดของผลลัพธ์คือ ผู้เรียน ต้องมีฐานข้อมูลผู้เรียน ฐานข้อมูลครู พร้อมกันนี้ กระทรวงศึกษาธิการควรมีห้องปฏิบัติการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการจัดการ โดย ผ่านระบบสารสนเทศด้วย

ประธาน มอบหมายให้คณะกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจปฏิรูปการศึกษาใน ทศวรรษที่สองดำเนินการปรับปรุงเอกสารและแจ้งเวียนคณะกรรมการเพื่อพิจารณา รายละเอียดก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป ทั้งนี้ขอให้จัดทำเอกสารสรุปเพื่อ เผยแพร่ในการสร้างความเข้าใจต่อสาธารณชนด้วย

มติที่ประชุม

ที่ประชุมให้ความเห็นชอบ (ร่าง) ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑) ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเสนอ โดยให้มี

๑. การจัดตั้งคณะกรรมการ ๒ ชุด เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ดังนี้

๑.๑ คณะกรรมการนโยบายการปฏิรูปการศึกษาโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็น ประธาน

๑.๒ คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยมีรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน

๒. การจัดตั้งสถาบันคุรุศึกษาแห่งชาติ ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเร่งจัดทำ เอกสารตามที่ที่ประชุมเห็นชอบให้มีหน่วยงานในการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และ บุคลากรทางการศึกษา เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบต่อไป

ทั้งนี้ให้คณะกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ปรับเอกสาร (ร่าง) ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑) ตาม ข้อเสนอแนะของที่ประชุมเพื่อเตรียมเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ : ความก้าวหน้าในการจัดตั้งเขตพื้นที่การศึกษา
(มัธยมศึกษา)

กรรมการและเลขานุการ รายงานความก้าวหน้าในการจัดตั้งเขตพื้นที่การศึกษา (มัธยมศึกษา) ว่ามีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องรวม ๓ ฉบับ ซึ่ง คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว และคาดว่าจะนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการ กฤษฎีกาได้ภายในกลางเดือนมิถุนายนนี้ สำหรับการเตรียมการด้านการบริหาร สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษา ดำเนินการไปพลางก่อน

(รายละเอียดปรากฏในเอกสารประกอบการประชุมระเบียบวาระที่ ๔)

มติที่ประชุม

ที่ประชุมรับทราบ

เลิกประชุมเวลา ๑๗.๐๐ น.

นายวีระ พลอยครบุรี
นายกวิน เสือสกุล
นางโชติกา วรรณบุรี
นางนันทิชา แจ่มนุราช
ผู้จัดรายงานการประชุม

นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ผู้ตรวจรายงานการประชุม